

KAISA VIITALA

KLAANIN SUOJELUKSESSA

Karisto
Helsinki

Kirjan syntyä ovat edistäneet Otavan kirjasäätiö ja Suomen Kulttuurirahaston Etelä-Pohjanmaan rahasto.

© Kaisa Viitala ja Karisto / Kustannusosakeyhtiö Otava 2025

ISBN 978-951-1-49989-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

Katjalle ja Maijalle.
Tiedätte kyllä, miksi.

OSA 1

1. Rouvan kamarissa

Syksyinen aamuaurinko iski vaakasuoraan ikkunasta räikeänä kuin salama. Agnes raotti unisena silmiään. Oliko jo noustava?

Hän käänsi päätään ja näki Fingalin seisomassa seinälle ripustetun pienen peilin edessä paitasillaan ajamassa partaansa. Veitsen rahina sänkeä vasten sai Agnesin venyttelemään peitteen alla mielihyvystä kuin kissa. Hän ei tiennyt mitään kodikkaampaa kuin seurata Fingalia jossakin tällaisessa arkisessa, yksityisessä puuhassa, johon ei olisi milloinkaan nähnyt miehen ryhtyvän, ellei olisi ollut tämän vaimo.

Samassa Fingal kääntyi kuin olisi aavistanut hänen heränneen.

– Nuku vain vielä, mies sanoi lempeästi. – Aurinko on vasta noussut.

– Miksi sinä olet jo jalkeilla? Agnes kysyi ja värisi hieman, sillä huoneen ilma tuntui paksun vällyn ulkopuolella varsin viileältä.

– Sanoinhan eilen, että miehet lähtevät tänä aamuna ajamaan karjaa etelään. Minun kuuluu olla seuraamassa lähtöä.

– Niin tietysti... Nyt minä muistan. Agnes ei saanut pidätettyä haukotusta. – Meneekö siellä pitkään? Annanko tarjota aamiaisen myöhemmin?

Fingal sipaisi poskiaan, totesi ne kyllin sileiksi, pyyhkäisi veitsen puhtaaksi paidanhelmaansa ja laittoi hyllylle peilin alle.

– Ei mene, ellei mitään erityistä tapahdu – kunhan mikään nau-doista ei saa päähänsä yrittää karata tai muuta sellaista. Joskus niin käy. Mutta jos kaikki sujuu kuten pitää, otan vain ryypyn miesten kanssa ja toivotan heille onnea matkaan, siinä se.

– Ryypyn, sanoi Agnes kulmiaan rypistäen. – Mistä...

– Keittäjätär Lobban järjestää sinne viskin.

Agnes huokasi turhautuneena.

– Minun olisi pitänyt – en tiennyt...

Fingal istuutui vuoteen laidalle kädessään ruudullinen tartanikangas, *plaid*, jonka oli aikonut juuri poimuttaa vyötäisilleen, ja silitti Agnesin hiuksia.

– Ethän sinä voinut tietää – kukaan ei tainnut mainita sinulle asiasta. En huomannut itsekään sanoa siitä. En edellytä, että osaat lukea ajatuksia, *m'eudail*, vaikka oletkin paras emäntä, joka Gilleshielissä on ollut kohta kolmeentoista vuoteen.

– Äh, Agnes tuhahti, liittymättä tällä kertaa mukaan leikinlas-kuun siitä, ettei Gilleshielissä ollut kohta kolmeentoista vuoteen ollut käytännössä minkäänlaista emäntää. – Minun pitää lisätä se listaan. Onko se aina vuosittain samaan...

Hänen lauseensa keskeytyi, kun Fingal kumartui suutelemaan häntä. Sitten mies silmänräpäyksen epäröityään pudotti *plaidin* lattialle.

– Naudat joutavat odottaa, hän mutisi ja heitti Agnesin peitteen sivuun.

Kun Fingal lopulta oli malttanut pukeutua ja kiirehtiä katsomaan karjanajajien lähtöä, Agnes jäi vuoteeseen raukeana ja onnellisena kaihautuen syvälle untuvatyydyn ja paksun olkipatjan ja lämpimien lampaanahkaisten vällyjen muodostamaan pesään.

He olivat olleet Fingalin kanssa naimisissa nyt runsaat kaksi kuukautta, ja tämä aika oli kaikkineen ollut kuin ihanaa unta. Agnes ei tuntenut enää olevansa vain epämääräinen vieras talossa, päällikön sisaren seuraksi saapunut raajarikko, jota palvelusväki katsoi rumasti, koska häntä pidettiin päällikön englantilaisena huorana.

Raajarikko ja englantilainen hän toki oli edelleen, molemmista ominaisuuksista oli yhtä vaikea päästä eroon. Mutta edellisen kevään tapahtumien jälkeen häntä katsottiin nyt kunnioittavammin. Tosin Agnes ei ollut aivan varma siitä, aiheuttiko kunnioitusta enemmän se, että nyt hän oli liittänyt kätensä yhteen *MacGille Donnin* kanssa – aivan kirjaimellisesti, sillä käsien yhteen sitominen oli tärkeä osa ylämaalaista vihkiseremoniaa – vai se, että keittäjätär Lobban piti

häntä ihmeidentekijänä. Niin tai näin, asiaa oli viisainta olla poh-
timatta ääneen Fingalin kuullen, koska mies ei edelleenkään ollut
aivan varma itsestään ja asemastaan.

Mutta mitä itse avioliittoon tuli, se oli ollut kuluneet kahdeksan
viikkoa kuin päättymätöntä kuherruskuukautta, sillä Fingal ei tuntu-
nut saavan kyllikseen vaimostaan. Tämän aamun kaltaiset myöhäs-
tymiset päällikön velvollisuuksista Agnesin vuoksi eivät olleet laisin-
kaan harvinaisia, vaikka heillä oli ollut aikaa yhdessäololle koko yö.
Ja Agnes hymyili ja punastui ajatellessaan, mitä olisivat sanoneet ne
hänen ystävättärensä Edinburghissa, jotka olivat edellisenä syksynä
kuiskutelleet Fingal MacTorrianin erinäisistä kyvyistä, jos olisivat
tienneet sen, mitä hän nyt tiesi.

Agnesin oli täytynyt nukahtaa kesken ajatustensa vuoteen läm-
pöön, sillä hän avasi silmänsä seuraavan kerran halon paukahtaessa
tulisijassa. Millie oli kumarassa takan luona ja kohenteli tulta.

– Huomenta, Millie, Agnes sanoi ja hieroi silmiään. Aurinko oli
nyt jo niin korkealla, että valo tuli ikkunasta vinottain.

– Huamenta, anteeksi rouva, mä en tarkoittanut herättää, palve-
lijatar sanoi. – Arvasin vaan, jottei herralla ollut taas sen vertaa älliä,
jotta olisi kattonut onko valakia kunnos... Jättää nyt rouva tänne
paleltumaan!

– En kai minä palellu kaikkien näiden peittojen alla, Agnes ilmoitti
hyväntuulisesti. – Lienee aika nousta vuoteesta, ennen kuin miehet ja
naudat ehtivät Cairnlochiin asti.

– Rouva pysyy siälä nyt, Millie komensi napakasti ja levitteli
hänen vaatteitaan tuoleille takan eteen lämpiämään. – Mä haen kuu-
maa teetä.

– Minä ehdin kyllä juoda teeni alhaalla ruokasalissa! Mistä sinä
olet saanut päähäsi, että palelisin. Agnes hymyili itsekseen.

– Jaa mistäkö! palvelijatar puuskahti. – Tämän sortin harakanpe-
säs paleltuu ennen kuin ehtii kissaa sanoa!

– Ja höpsis. Auta minua pukeutumaan, niin menen alas katso-
maan, että aamiaisella on kaikki kunnossa. Joko päällikkö palasi?

– Ei vielä. On sekin touhua, ajetaan elukkaparkoja täältä mailman äärestä...

Millien kodikas mutina sai Agnesin puistamaan huvittuneena päätänsä. Hän tiesi, että Millien valitus kaikesta mahdollisesta Gilleshielissä tapahtui enää tavan vuoksi. Vaikka ei olisi koskaan sitä tunnustanut ääneen, piika viihtyi yhtä hyvin ja oli yhtä onnellinen kuin emäntänsä.

Gilleshielin linnan toisessa kerroksessa sijaitseva ”rouvan kamari”, kuten sitä perinteisesti kutsuttiin, oli suuri ja valoisa. Kookkaan pylväsvuoteen lisäksi huoneeseen mahtui kokonainen sohvaryhmä, suuri koristeellinen vaatekaappi ja kirjoituspöytä tuoleineen. Sinne oli myös sijoitettu Agnesin reiällinen tuoli.

Kalusteet oli saatu aseteltua hyvin viihtyisästi, vaikkei huoneessa ollut yhtään ehjää seinää. Ulkoseinällä oli kaksi ikkunaa, kolmella muulla kullakin yksi ovi. Näistä keskimmainen vei käytävään, sivuseinien ovet viereisiin huoneisiin: vuoteen puoleinen tyhjillään olevaan, päällikölle tarkoitettuun makuuhuoneeseen, vastapäinen lastenkamariin. Jälkimmäiseen oveen liittyvät ajatukset Agnes torjui nopeasti mielestään. Vaikka hän ei parin varsin lemmekkään kuukauden jälkeen ollut vielä raskaana, hän ei tahtonut miettiä asiaa tänä aurinkoisena aamuna.

Agnesille oli ollut melkoinen järkytys tajuta, että vihkimisen jälkeen hänen oletettiin itsestään selvästi muuttavan ”rouvan kamariin”, jossa Fingalin ja Ailsan äiti Lorna MacTorrian oli asunut vuoden 1715 loppuun saakka, ennen kuin oli paennut miehensä kanssa Ranskaan. Agnes oli tavannut Lorna-rouvan viime huhtikuussa varsin vihamielisissä tunnelmissa, viimeisen kerran vieläpä päivänä, jonka myöhempiä vaiheita hän ei tahtonut tarkemmin muistella, vaikka ne toisinaan tulivat hänen uniinsa. Ja vaikka kieltäytyikin olemasta yhtä taikaukoinen kuin ylämaalaiset ympärillään, Agnes ei voinut olla miettimättä, olisiko ollut viisainta pysytellä kaukana anopin entisestä huoneesta välttyäkseen tämän vihalta edes yhdessä asiassa.

Häyönsä he olivatkin Fingalin kanssa viettäneet siinä pienessä alakerran kirjaston viereisessä kamarissa, jossa Agnes oli asunut koko

Gilleshielissä olonsa ajan. Hän oli ollut siitä kiittolinen: vaikka Agnes oli jo kihlausajan perusteella aavistanut, mitä avioliiton täytäntöönpano saattoi merkitä, oli kokemus ollut kaikesta Fingalin hellyydestä huolimatta hämmäntävä ja kivulias, ja oli ollut helpottavaa, kun edes ympäristö oli tuttu.

Kiusaus jäädä siihen huoneeseen oli ollut suuri. Hän olisi voinut vedota omaan rampuuteensa ja siihen, että myös Fingalin kulku portaissa oli ollut kevään onnettomuuden jälkeen vielä hankalaa. Miksi ihmeessä he siirtyisivät yläkertaan, kun alempanakin oli tilaa!

Toki Agnesille selvisi pian, että kysymys oli juuri niin hölmö kuin vain englantilaiselta saattoi olettaa. Hän oli päällikön vaimo, Gilleshielin valtiatar. Eikä Gilleshielin valtiattaren oletettu asuvan pienessä sivuhuoneessa kirjaston takana, ei, vaikka kyseinen valtiatar olisi ollut kuinka rampa.

Sillä oli asioita, joihin ei edes Gilleshielin valtiattarella ollut mitään sanomista. Häiden jälkeisenä aamuna hänen tavaransa oli yksinkertaisesti pakattu ja viety pois, ja Agnes oli käsittänyt, että mikäli tahtoi enää koskaan nähdä vaatteitaan ja kirjojaan, hänen oli paras seurata perässä.

Palvelusväki oli saanut käskyn pakkaamiseen keittäjätär Lobbanilta, mutta jopa Fingalin sisar Ailsa, joka oli kovasti harjoitellut emännän rooliaan ja jota keittäjätär olisi saattanut tässä asiassa kuunnellakin, oli väittänyt Agnesin muuttoa vastaan hyvin innottomasti.

– Se on rouvan kamari, käsitähän sinä, Ailsa oli puolustellut Agnesille. – Ei se voi olla tyhjillään, kun päälliköllä on vaimo! Mitä kaikki ajattelisivat!

– Mitä kenenkään pitäisi ajatella? Ei kai klaania kiinnostaa se, missä minä nukun! Eihän heidän tarvitse edes tietää siitä!

– Tietenkin kiinnostaa, oli Ailsa puuskahtanut. – Sinun pitää olla siellä, missä – no, sinun pitää olla! Hamish syntyi siinä huoneessa, ja Fingal, ja minä – ja isä ja hänen sisarensa ennen meitä – ja isoisä ennen heitä!

– Minä kuvittelin meidän puhuneen nukkumisesta, ei synnyttämisestä, Agnes oli napauttanut, sillä sana vei hänet sellaisen suuren

tuntemattoman äärelle, jota hän ei tohtinut vielä ajatella. – Ja muistelen sinun olleen viime talvena hyvin huolissasi siitä, ettei minun tarvitsisi kulkea portaissa. En ole kokenut ihmeaparantumista sen jälkeen, ja on hyvin kyseenalaista, tulenko koskaan kokemaankaan.

– Mutta Alistair kantaa sinua portaissa, tai Ewen, tai Fingal sitten kun taas pystyy! Ailsa oli vakuuttanut vikkellästi. – Odotas kun näet, miten kaunis se huone on!

Jälkimmäisessä huomautuksessaan käly oli kyllä ollut oikeassa. Tänäkin aamuna, kömpiessään vihdoinkin Millieltä luvan saatuaan peitteen alta, Agnes nautti huoneen valoisuudesta ja pehmeistä matoista, vetoa ehkäisevistä paksuista uutimista ja gobeliineista, jotka somistivat kalliilla nahkatapeteilla verhottuja seiniä. Punatakit eivät olleet keväällä ehtineet tuhovimmassaan tänne asti, joten kaikki oli säilynyt ehjänä.

Jopa huonekalut olivat niin kauniit, että Agnes oli ankarasti kieltänyt kiinnittämästä vuoteen reunaan tukikahvaa, ettei mahonkiin tulisi rumia jälkiä. Hän saattoi vain kuvitella Lorna MacTorrianin ilmeen, jos tälle selviäisi, että vuoteen kiiltävään pintaan oli lyöty nauvoja kaikesta tavoin ei-toivotun ramman miniän vuoksi. Niinpä Ewen Lennan, yksi Fingalin *gillieistä* ja nykyisin myös Millien aviomies, oli rakentanut sellaisen kahvan, joka seisojalla jaloillaan lattialla ja oli tarvittaessa siirrettävissä sohvan tai kirjoituspöydän luo, mikäli Agnes tarvitsi siellä tukea.

Mutta mitä tuli portaisiin, Agnes oli ehdottomasti kieltäytynyt ”heittäytymästä kenenkään kanniskeltavaksi” muuten kuin pakon edessä. Hän ponnisteli itse aamuisin alas ja iltaisin ylös kaiteen ja kepin tai Millien tukemana, vaikka kaikki ”käsillä käveleminen” lisäsi kipuja paitsi jaloissa, myös niskassa. Samasta syystä Agnes koetti järjestää kerroksesta toiseen siirtymisensä aina eri aikaan kuin Fingal, koska tämä olisi tietysti napannut hänet syliinsä nyt, kun liikkui itse jo lähes yhtä keuhkavälillä kuin ennen onnettomuutta.

Sinällään Agnesilla ei tietenkään olisi ollut mitään sitä vastaan, että hän olisi päässyt Fingalin käsivarsille. Pölyntyihän samassa ker-

roksessa peräti kaksi huonetta tyhjillään, sillä *MacGille Donn* ei ollut muuttanut avioitumisensa jälkeen isänsä makuuhuoneeseen ”rouvan kamarin” viereen – mitä rouva Lobban tai kukaan muukaan ei tunnuttanut yhtään paheksuvan – mutta ei liioin pysytellyt poikamiesaikaisessa kamarissaan. Sen sijaan hän vietti poikkeuksetta kaikki yönsä vaimonsa luona, ja oli alkanut tuoda rouvan kamarin kaappiin vaateteitaankin.

Fingal ei enää edes erikseen kysynyt, sopiko hänen tulla, kuten ensimmäisinä iltoina oli kamarin kynnyksellä nöyrästi tiedustellut. Ikään kuin Agnesilla olisi koskaan tai missään tilanteessa ollut tarvetta tai halua kieltää puolisoltaan pääsyä huoneeseensa! Mies tuli hänen viereensä yöksi jopa silloin, kun oli syystä tai toisesta joutunut viipymään tehtävissään niin myöhään, että Agnes jo nukkui. Fingal hiipi vuoteeseen vaimoaan herättämättä ja veti hänet varoen syliinsä, niin että Agnes vain äännähti tyytyväisenä ja käpertyi unissaan lähemmäs.

Mutta siltikään Agnes ei halunnut olla enempää vaivaksi kuin oli pakko. Pakkotilanteitakin oli jo kylliksi.

Gilleshielin korkealla portaikolla oli tietysti se luonnollinen seuraus, että Agnes koetti välttää menemästä yläkertaan päivän mittaan. Jos jokin välttämätön syy pakotti hänet kulkemaan portaita useamman otteeseen, hän koetti hoitaa useita tehtäviä samalla kertaa. Hän saattoi esimerkiksi istua suunnittelemaan seuraavan viikon taloustöitä tai järjestää vaatekaappiaan tai vähintäänkin tutustua yläkerran käytäviin ja huoneisiin ja salakäytäviin, joista jälkimmäisiä Ailsa oli hänelle muutaman kerran esitellyt.

Salaovien takaa lähtivät johonkin suuntaan kuitenkin yleensä kapeat ja lähes tikapuumaisen jyrkät portaat, joita Agnes ei olisi päässyt ylös tai alas, vaikka sudet olisivat häntä jahdanneet. Niinpä hän tyytyi yleensä kurkistelemaan kylmänpölyiseen pimeyteen hieman väristen ajatellessaan, että hänen appivanhempansa olivat kulkeneet näitä reittejä edellisenä keväänä. Samoin oli käynyt Gilleshielin tornikerrosten kanssa: Agnes oli vain katsonut ylös kierreportaisiin, puistanut päätään ja kieltänyt Ailsaa hakemasta ketään häntä kantamaan.

Nuo raput näyttivät sellaisilta, että niitä pitkin kierisivät pahimmassa tapauksessa alas niin Agnes kuin hänen kantajansa.

Voidakseen pysytellä mahdollisimman paljon alakerrassa Agnes olikin määrännyt, että tutussa kirjaston viereisessä huoneessa piti olla sijattu vuode ja toinen reiällinen tuoli, jotta hän saattoi päivän aikana tarvittaessa vetäytyä sinne lepäämään ja käymään asioillaan. Ja Agnesin ensimmäisiä voittoja Gilleshielin valtiattarena oli ollut se, että tässä asiassa häntä oli vihdoinkin toteltu. Edes Ailsalla ei tuntunut olevan mitään sanomista siihen, missä Agnes vietti päivänsä, kunhan hän vain oli yönsä siellä, missä vaadittiin.

2. Aamiaisella Gilleshielissä

Ruokasalissa aamiaispöytää kattava palvelustyttö Fiona niiata niksautti, kun Agnes ontui keppinsä kanssa sisään hieman tavallista kankeamin. Niin suloista kuin Fingalin sylissä olikin, lemmenleikkien jälkeen Agnesin jalat olivat usein tavallista kipeämmät. Hän ei olisi hiiskahtanut asiasta Fingalille edes aseella uhattuna, koska tiesi miehen tekevän kaikkensa ollakseen varovainen rakkaudessaan, mutta useina aamuina hänen liikkumisensa oli tavanomaistakin hankalampaa.

Nyt Agnes kuitenkin unohti kipunsa nähdessään pöydän.

– Neljä lautasta, hän huudahti ilahtuneena gaeliksi.

Palvelijatar hymyili leveästi.

– Ailsa-rouva ei tahtonut tarjotinta, hän tulee alas!

Agnesin gaelin kielen opiskelu, joka oli alkanut puoleksi leikinä ja rohkaisuna Ailsalle tämän opetellessa talon emännän tehtäviä, oli muuttunut täydeksi todeksi Agnesin tajuttua jäävänsä asumaan Ylämaalle gaelinkielisen klaanin pariin. Hänen asemassaan ei riittänyt se, että hän pärjäs englannilla Fingalin, Ailsan, Alistairin ja Millien kanssa. Olisi ollut noloa, hankalaa ja ennen kaikkea ylimielistä, ellei hän olisi kyennyt puhuttelemaan palvelijoita ja klaanin väkeä muuten kuin tulkin avulla.

Niinpä Agnes oli ahkeroinut väsymättä kieliopinnoissaan ja selvisi jo kohtuullisen hyvin arkipäiväisistä ja tavalliseen taloudenhoitoon liittyvistä puheenaiheista. Agnes ei yhtään epäillyt sitä, etteivätkö hänen ääntämyksensä ja lauserakenteensa olisi toisinaan hymyilyttäneet palvelusväkeä takanapäin, mutta hän uskalsi toivoa, että hymyt olivat sittenkin hyväntahtoisia. Yhtään syvällisemmässä keskustelussa Agnes kuitenkin edelleen putosi kärryiltä ja tarvitsi tulkkausta.

– Keittäjätär sanoi, että rohto alkaa auttaa, Fiona rupatteli iloisesti.

Agnes puisti päättään.

– Oli jo aikakin, hän sanoi.

Ailsa oli tullut raskaaksi heti Alistair Gilfillianin kanssa avioiduttuaan. Onnellisen alun jälkeen nuori vaimo oli kärsinyt niin hirvittävästä pahoinvoinnista, että oli viime viikkoina lähestulkoon vain pysytellyt vuoteessa ja syönyt tuskin mitään. Agnes oli useina aamuina pyytänyt Ailsan huoneeseen sekä oman että kälyn aamiaisen ja istunut sitten Ailsan luona maanittelemassa tätä nielemään edes hieman leipää tai puuroa, jottei nuori äiti kuihtuisi aivan olemattomiin. Keittäjättären järjestämiin yrttisekoituksiin Agnes oli suhtautunut aluksi epäluuloisesti, mutta näköjään niistä oli ollut apua – tai ei ainakaan suurempaa haittaa.

Kuin Agnesin ajatusten kutsumana Ailsa ilmaantui samassa ruokasaliin. Hän oli laihtunut ja kalpea, mutta mustat silmät olivat kirkkaammat kuin aikoihin, ja hän hymyili tullessaan syleilemään kälyään.

– Ajattele, minä olen jalkeilla! Ailsa julisti englanniksi. – Ja minun on nälkä! En enää edes muistanut, miltä se tuntuu.

– Taivaalle kiitos, Agnes kuiskasi ja rutisti varoen Ailsan hentoa vartta, jossa pieni vatsakumpu oli tuskin havaittavissa. – Sinun on aika ruveta syömään kahden edestä, jotta jaksat.

Koska miehet tuntuivat viipyvän, ja koska Agnes pelkäsi Ailsan hyvän voinnin olevan sittenkin ohimenevää, hän käski tuomaan heille aamiaista välittömästi. Mutta he olivat tuskin ehtineet koskea ruokaan, kun ovi taas avautui ja Fingal tuli sisään Alistair Gilfillianin seuraamana. Vaikka kumpikin mies oli nauttinut varhaisaamiaiseen lasillisen viskiä tyhjään vatsaan, heidän askeleensa oli hämmästyttävän vakaa.

Fingalin putoamisesta Gilleshielin muurinportaissa oli kulunut jo puolisen vuotta, eikä ulkopuolinen enää juuri huomannut onnettomuuden seurauksia. Vain Agnes tiesi, että se jalka, jonka reisiluu oli ollut poikki, oli jäänyt toista lyhyemmäksi, niin että Fingal piti oikeassa kengässä valekantaa ollakseen ontumatta. Vain Agnes tiesi

senkin, että murtumakohtaa kivisti pahasti toisinaan, erityisesti säiden muuttuessa huonommiksi. Fingalin takaraivoon tullut haava oli jo aikaa peittynyt kasvaneiden hiusten alle, ja ohimossa olevan arven mies naamioi jättämällä yhden mustan hiussuortuvan sitomatta niskaan. Vain Agnes tiesi, että välillä Fingalia kiusasivat ilkeät päänsäryt.

Muut kevään tapahtumat olivatkin jättäneet näkyvämmän jäljen. Se hyväntuulinen Fingal MacTorrian, joka nyt tervehti vaimoaan ja sisartaan istuutuessaan pöydän päähän, oli ”oikea Fin”, kuten Ailsa olisi asian ilmaissut. Agnes toki tiesi, ettei ”se toinen Fin”, tuo rooli-hahmo, jonka Fingal oli avukseen kehittänyt jouduttuaan poikasena ottamaan vastuun klaanistaan, ollut täysin kadonnut, niin varma kuin mies olikin toisen minänsä tuhoamisesta keväällä ollut. Mutta silti yhä enemmän oli näitä hetkiä, jolloin Gilleshielissä ei ainakaan lähimpien seurassa nähty kuin yksi Fingal MacTorrian.

Alistair Gilfillian hymyili hellästi vaimolleen istuutuessaan pöytään tämän viereen. Agnes mietti, mitä klaanin parissa mahdettiin todella ajatella siitä, että päällikkö oli ottanut vaimokseen ramman englantilaisen, vieläpä Colin Hunterin veljentyttären, ja sallinut *gilliensä* naida ainoan sisarensa. Mutta ajateltiin mitä tahansa, aiemmin niin synkkä ja vaitelias Alistair näytti nykyisin huomattavan onnelliselta.

– Olen iloinen, että voit paremmin, Ailsa, Fingal sanoi. – Vaikka meillä onkin ollut täällä mukavan rauhallista, kun olet ollut vuoteen-omana.

Ailsa näytti veljelleen lapsellisesti kieltä.

– Odotas vain, kun Agnesin vuoro tulee! Ailsa sitten tokaisi ja loi merkitsevän katseen olettamaansa seuraavaan uhriin.

Agnes pakottautui hymyilemään ja kysyi nopeasti, oliko kaikki mennyt hyvin karjan lähdössä.

– Kaikki sujui hyvin, Fingal sanoi ja voiteli leipäänsä. – Naudat ovat Edinburghissa parin viikon sisällä.

– Miten siinä kestää niin kauan? Agnes kysyi.

– Ei lehmä ole mikään ratsuhevonen, *m’eudail*, tokaisi Fingal

huvittuneena. – Se on hidas, eikä sitä saa ajaakaan nopeasti. Eläinten pitää olla hyvässä, mureassa lihassa päästessään ostajien käsiin, ei laihtuneita tai sitkistyneitä! Siksi niiden pitää saada edetä rauhassa ja pysähtyä välillä laiduntamaan.

– Niin, niin tietysti, Agnes naurahti. Hän oli aina kuvitellut kasvaneensa maalla vietettyään lapsuutensa Lontoon Hackneyssä, mutta havahtui tämän tuosta Gilleshielissä toteamaan, ettei tosiasiaa tienyt maalaiselämästä mitään, ei ainakaan karjankasvatuksesta.

– Ja parin viikon päähän mekin voimme suunnitella omaa matkaamme, Fingal jatkoi ja haukkasi leipäänsä.

Agnesin lusikka kilahti puurolautasen reunaan.

– Matkaamme? hän toisti.

– Niin. Fingal katsoi häneen mustilla silmillään, joiden ilme muuttui aina lempeäksi niiden kohdatessa Agnesin ruskeat silmät. – Edinburghiin.

Hetken Agnes tunsu sen pahoinvoinnin iskeneen kyntensä häneen, joka oli hellittänyt Ailsasta. Mutta ei samasta iloisesta syystä, ei sen tähden, että hän olisi ollut raskaana, vaan paljaasta kauhusta.

– Edinburghiin?

Fingal laski leipänsä pöydälle.

– On syksy, mies sanoi vähän ihmeissään. – Minun on aika lähteä Edinburghiin hoitamaan kauppasuhteita. Kuten tein viime syksynä ja sitä edellisenä ja sitä edellisenä ja...

Agnes nielaisi vaikeasti.

– Mutta eihän minun tarvitse...

Hän melkein tunsu kummastuneet katseet pöydän ympärillä. Fingal tointui ensimmäisenä.

– Mitä sinä nyt puhut, mies puuskahti. – Tietenkin sinä tulet mukaan. Sinähän olet minun vaimoni!

Agnes ennemmin aavisti kuin näki, miten Ailsa ja Alistair vilkaisivat toisiaan. Näitä varmaan ihmetytti hänen vastahakoisuutensa lähteä etelään – hehän eivät voineet aavistaa...

– Et sinä voi pakottaa Agnesia matkalle, Fin! Ailsa kuitenkin huo-

mautti puolustaakseen uskollisesti ystävärtään. – Tietäähän hän omasta kokemuksesta, miten vaikea se on!

– Ole vaiti, napautti hänen veljensä äänellä, jossa oli aimo annos ”sitä toista Finiä”. – Tietysti Agnes tulee. Hän selvisi mainiosti kaupungista tänne, miksi ei toiseenkin suuntaan.

Voi, jospa Ailsa ja Alistair olisivat aavistaneet, ettei matka itsessään ollut niinkään ongelma, vaan määränpää! Agnes tuijotti puuroaan ja mielti, mitä tapahtuisi, jos hän nyt kertoisi kaiken.

– Ole itse vaiti! Ailsa oli hurjalla tuulella, sillä yleensä hänkään ei tohtinut vastustaa Fingalia, kun mies puhui tuolla äänensävyllä. – Kuvitteletko sinä, että matkustaminen on minustakaan tässä tilassa kovin hauskaa!

– Et sinä lähdekään mihinkään tuossa tilassa, Fingal ilmoitti kulumiaan rypistäen. – Mehän palaamme vasta uudeksivuodeksi, joten sinun on paras pysytellä Gilleshielissä.

Ailsa henkäisi.

– Etkö sinä ota minua...

– En. Tuskin haluat synnyttää Edinburghissa ja jäädä sinne odotamaan, että voit matkustaa lapsen kanssa.

Ailsa näytti siltä kuin olisi aikonut kyseenalaistaa veljensä tietämyksen liittyen synnytyksiin, vastasyntyneisiin ja matkoihin, mutta Agnes huomasi, miten Alistair tönäisi häntä kevyesti. Jossakin toisessa tilanteessa Agnesia olisi huvittanut se, miten Alistair todellakin Fingalin keväisen käskyn mukaan ”piti kurissa” nuoren vaimonsa, mutta nyt kaikesta oli huvi kaukana.

– Ja sinä jäät myös Gilleshieliin, *Alasdair mhóir*, Fingal jatkoi. – Haluan, että talo ja klaani ovat luotettavissa käsissä.

– Minä? Alistair toisti äänellä, joka oli sekoitus kiitollisuutta ja epäuskoa. Vieläkin tällaisissa tilanteissa, joissa päällikkö osoitti *gillietään* kohtaan erityistä luottamusta, Ranald Gilfillianin haamu nousi kummitelemaan. Vaikka Alistair oli tunnontarkka *MacGille Donnin* mies, hän pelkäsi yhä joutuvansa epäilyksi isänsä synneistä.

– Sinä olet *gillieiden* vanhin, et ehkä iältäsi mutta asemaltasi,

Fingal sanoi. – Saavat luvan totella sinua. Edinburghiin minä otan Ewenin.

Alistairin ilme oli sekasortoinen, aivan kuin mies olisi halunnut vikkellästi suostua tarjottuun mahdollisuuteen jäädä kotiin vaimonsa kanssa, mutta koki velvollisuudekseen torjua ehdotuksen mahdottomana.

– Ewen ei puhu englantia! Alistair sanoi. – Sinulla pitää olla mukana englantia osaava *gillie*, *MacGille Donn*. Itsekö sinä kulkisit asioillasi kaupungilla?

– Ewen ymmärtää sen verran kuin tarvitaan ja oppii kun on pakko, kiitos sen suurusuisen piian, joka saa seurata mukana palvellakseen vaimoani. Näetkös, Ailsa tyttöseni, ei sinun veljesi täysin ajattelematon ole!

Ailsa tuhahti.

– ”Ajattelematon” on sinun kohdallasi lievästi sanottu! Kuvitteletko sinä, että yksi palvelija riittää Agnesille?

– Sinä matkustit kokonaan ilman palvelijaa, huomautti Fingal.
– Enkä muista sinun valittaneen rouva Fletcheristä.

– Minä en ollutkaan Gilleshielin rouva ja päällikön vaimo! Haluatko sinä näyttää kaupungissa joltakin vaatimattomalta tilanomistajalta vai ylämaalaiselta *duin’-uusalilta*?

Sisarusten kiistellessä enemmän tai vähemmän vakavissaan Agnes näki, miten ruokapöytää valaissut valonsäde katosi pilven noustessa auringon eteen. Häntä paleli yhtäkkiä. Uni oli päättynyt, kuherruskuukausi ohi.

3. ”En selviä ilman sinua”

Aamiaisen jälkeen Agnes vetäytyi pieneen kamariinsa kirjaston taakse täydentääkseen muistikirjaansa. Hän tapasi kirjoittaa siihen kaiken, mitä oli kuluneina kuukausina oppinut ylämaalaisen sukulinnan ylläpidosta ja klaaninpäällikön vaimon velvollisuuksista – kaiken sen, mitä äiti ei ollut kotona Hackneyssä arvannut eikä osannut hänelle opettaa, niin hyvin kuin muuten olikin hänet taloudenpitoon kouluttanut.

Myytäviä nautoja lähdettiin kuljettamaan etelään syyskuun alussa, ja lähtijöille piti olla tarjolla viskiryyppy. Kirjoittaessaan Agnes muistutti itseään kysymään keittäjätär Lobbanilta, miten monelle miehelle ryyppy tuli varata. Keittäjätär oli järjestänyt asian tänä vuonna, niin kuin tietysti kaikkina niinäkin vuosina, jolloin Gilleshiel oli ollut vaimon emäntää, ja olisi järjestänyt vastakin. Sen verran ylpeyttä Agnesillä kuitenkin oli, ettei hän halunnut tilanteen jatkuvan samanlaisena. Hänen tai vähintäänkin Ailsan olisi pitänyt antaa asiasta määräys.

Agnes oli syventynyt muistiinpanoihinsa niin, ettei kuullut askeleita. Siksi hän oli säikähtää tolaltaan, kun karhea käsi tarttui hänen leukaansa ja taivutti hänen päätään taaksepäin, ja sitten lämmin suu painui hänen huulilleen. Fingalilla oli tapana tehdä noin silloin, kun pääsi huomaamatta Agnesin taakse. Tapa toi kummankin mieleen iki-muistoisen uudenvuodenjuhlan.

– Taivas, Agnes puuskahti päästessään vapaaksi, – olin kaataa mustepullon!

Fingal naurahi, nosti tuolin huoneen seinustalta selkänoja edellä pöydän luo ja istuutui sille kahareisin käsivarsia selkämyksellä lepuuttaen.

– Ajattelin, että haluat ehkä puhua tulevasta matkasta ilman Ailsan

nerokkaita oivalluksia, mies sanoi. – Hänestä tulee aina vain mahdollisempaa. Luultavasti hän luulee jo tietävänsä lastenkasvatuksestakin enemmän kuin kaikki klaanin vaimot yhteensä.

Agnes kuivasi kynänterää keskittyneesti kootakseen ajatuksiaan.

– Tarkoitatko sinä todella, hän sanoi lopulta hiljaa, – että minun pitää tulla mukaan... ja kohdata kaikki?

Kaikki-sanaan hän sisällytti todellakin kaiken: ei vain Colin-sedän perhettä ja ystäviään kaupungissa, vaan myös sen tilanteen, luulotellun ja todellisen, josta oli viime talvena Gilleshieliin lähtenyt. Kaiken sen, mistä Ailsa ei tiennyt mitään, eikä ilmeisesti Alistairkaan.

– Minä en aio lähteä yksin, Fingal sanoi vakavana. – Olen nainut mies, ja Edinburghin hyvät asukkaat saavat luvan tottua siihen.

– Mutta enhän minä... Eihän minusta... Sinun pitää luoda suhteita ja käydä kauppaa! Jos sinä raahaat mukanasasi raajarikon vaimon...

Fingal rypisti kulmiaan.

– Mikäli sinä tarkoitat ”suhteiden luomisella” jotakin sellaista, mitä harrastin kaupungissa aiemmin, poikamiehenä... *M’eutail*, minä olen luvannut, että yritän muuttua – tai pikemminkin palata omaksi itsekseni. Jos minun kauppaneuvotteluni kaatuvat jatkossa siihen, etten enää liehittele porvarien tyttäriä tai, no, kiristä näiden isiä...

Agnes katsoi mieheensä syyttävästi.

– Kiristä, niin. Mitä minä sanon Emily-tädille ja Colin-sedälle ja Lilylle?

Kun kulkutauti oli estänyt Emily-tätiä koskaan lukemasta Agnesin sydänverellään kirjoittamaa tunnustuskirjettä siitä, että hänen suhteensa Fingal MacTorrianiin ei ollut ollenkaan sellainen kuin sedän talossa West Bow’lla oli kuviteltu, ja että varsinkaan mitään ”seuramuksia” ei ollut, Agnes oli jättänyt asian sikseen. Vaikka Gilleshielin pappi isä Malcolm oli paavilainen, Agnes tarrautui hukkuvan lailla oljenkorteen eli tämän sanoihin siitä, ettei hänen tarvinnut tunnustaa uudelleen.

Isä Malcolm ei varmaankaan ollut tarkoittanut, ettei Agnesin tarvitsisi tunnustaa enää koskaan, milloinkaan eikä missään tilanteessa.

Mutta silti Agnes ei ollut saanut kerrotuksi tädille totuutta edes tämän onnellisen kesän aikana, ei senkään jälkeen, kun sedältä oli tullut avio-
liittolupa ja heidät oli vihitty. Hän oli kirjoittanut Edinburghiin vain pari kertaa lyhyesti ja lähinnä säästä kertoen ja toivonut, että muut asiat unohtuisivat vähitellen, kun hän ei tapaisi sedän perhettä. Näin siitä huolimatta, että omissa kirjeissään Emily-täti oli muuttunut yhä huolestuneemmaksi, kun hänen kysymyksiinsä Agnesin ja lapsen voinnista ja synnytyksestä – ensin lähestyvistä ja nyt tädin mielessä arvatenkin jo taakse jääneestä – ei vastattu.

Jos Agnes siis ilmaantuisi Edinburghiin, miten hän voisi välttää kaikki tädin kysymykset ja kertoa, ettei mitään lasta ollut?

– Tuskin haluat alkaa kuvailla heille kuviteltua Gilleshielin perillistä, Fingal sanoi levollisesti. – Meidän on tietysti kerrottava heille totuus.

– Totuus! Nyt! Kun en ole saanut sitä kerrotuksi aiemmin!

– Setäsi ja tätisi pitäisi ymmärtää, miksi et ole.

– Ethän sinäkään ymmärtänyt! Agnes puuskahti. – Uhkasit hukuttaa minut Loch Gealiin, kun olin antanut sinusta väärän todistuksen kostaakseni sedälle!

– Olen harvoin ollut näin iloinen minkään aikomani tehtävän laiminlyönnistä. Fingal virnisti ja silitti Agnesin poskea. Sitten mies vakavoitui. – Tarkoitin sitä, että heidän pitäisi ymmärtää, miksi et tohtinut kertoa totuutta sen jälkeen, miten setäsi sinua kohteli.

– Niin varmaankin! Setä pieksee minut!

– Sellaista ei koskaan tapahdu. Sinä olet minun vaimoni, ja vain minulla on oikeus piestä sinut. Siitä minä pidän kiinni.

Agnes pyöritteli silmiään.

– Minä en tahdo lähteä, hän sanoi yhtä lapsellisesti kuin Ailsalla oli tapana.

– Minä en selviä ilman sinua, Fingal sanoi hiljaa ja sivelyt nyt Agnesin hiuksia. – En missään mielessä. En miehenä enkä ”oikeana Fininä”. Tiedäthän sinä sen.

– Sinä olet selvinnyt mainiosti aiemminkin!

– En minä ollut yksin silloinkaan. Alistair ja Ailsa olivat tukenani. Nyt eivät ole. Et voi varmaankaan vaatia, että Ailsa lähtisi niin vaikealle matkalle tuossa tilassa? Enkä minä voi määrätä Alistairia jättämään häntä yksin, tai uskoa Gilleshieliä kenenkään muun käsiin, sen puoleen. Ja mitä tulee Eweniin tai kehen tahansa toiseen *gillieeni* – he ovat hyviä miehiä, mutta eivät he tunne minua kuten Alistair tuntee. Minä tarvitsen sinut, niin täällä kuin Edinburghissa.

– Itseäsikö sinä vain ajattelet, oi suuri *MacGille Donn*! Agnes puuskahti. – Viis muista, kunhan sinulla on mukavaa!

Hän katui sanojaan nähdessään miehen ilmeen. Miten hän oli saattanut tokaista jotakin sellaista! Miten itsekäs Agnes oli ajatellesaan vain sitä, mitä hänestä puhuttiin. Entäpä jos tieto Fingalin itsemurhayrityksestä oli jo kiirinyt Alamaahan? *Sen* aiheuttamien puheidon seuraukset voisivat olla vakavat!

– Toivottavasti et kysynyt noin tosissasi, vastasi Fingal pahoillaan. – Ja toivottavasti sinulla ei ole mitään syytä toivoa, että pääsisit minusta eroon loppuvuodeksi, *m'eudail*.

Agnes ojensi kättään anteeksipyytävästi.

– Ei tietenkään, hän mutisi. – Älä edes leikilläsi luule mitään sellaista. Ja ymmärränhän minä, että joskus minun on kuitenkin pakko kohdata... se kaikki. Olin vain tuudittautunut...

– Minä en laita sinua tunnustamaan Colin Hunterille, Fingal sanoi lujasti ja puristi hänen kättään. – En tietenkään. Olen itse syypää ja alkujuuri koko väärinkäsitykseen, ja on minun velvollisuuteni puhua ensin setäsi kanssa ja kertoa totuus. Yrittäköön piestä minut, jos tohtii.

– Kunhan sinä puolestasi et taas yritä murtaa hänen kättään, Agnes huomautti puoliksi tosissaan.

– Luiden murtuminen silloin tällöin tekee itse kullekin hyvää, Fingal irvisti. – Jos keskustelu setäsi kanssa ei mene kuten toivon, minä lupaan, ettei sinun tarvitse tavata häntä tai ketään hänen perheestään, ei ainakaan sellaisessa tilanteessa, jossa en voisi olla turvanasi. Sitä en tietysti voi estää, että luultavasti törmäämme heihin joissakin kaupungin juhlissa.

– Juhlissa! puuskahti Agnes. – Missä ihmeen juhlissa!

– Niissä, joihin meidät kutsutaan. Fingal näytti melkein yhtä hämmästyneeltä kuin äsken ruokapöydässä. – Tietenkin minä haluan, että vaimoni on mukana kaikissa juhlissa, joissa...

– Kuvitteletko sinä minun läsnäoloni niissä olevan jotenkin eduksi kauppoillesi! Agnes keskeytti. – Tällaisena!

Fingal antoi katseensa lipua Agnesin yli, aivan kuin olisi halunnut selvittää, mitä ”tällainen” merkitsi. Ja kuten aina, Agnes tunsu värisevänsä tuon katseen alla. Mitä hän oikeastaan pelkäsi? Hän olisi kaupungissa Fingalin suojeluksessa, tämän vaimona, kunniallisesti naimisissa olevana naisena. Eikö kaikki tuo sittenkin painaisi vaa’assa enemmän kuin raajarikkoisuus ja sedän raivo tämän tultua nolatuksi?

– Sinä olit erinomaisesti eduksi viime syksynä Clarkeilla, Fingal totesi saatuaan tutkimuksensa ilmeisen mieluisaan päätökseen. – Siitä on jo liian pitkä aika, kun olen viimeksi saanut juoda maljasi kuten haluan. Häältaa ei lasketa, en tohtinut silloin heittää *quaichia* takkaan, ettei rouva Lobban olisi suuttunut.

Toisin kuin olisi voinut vielä äsken ajatella, Agnes purskahti nauruun.

– Matkasta tulee katastrofi, hän huomautti melkein toiveikkaana.

– Sellaisistahan Fingal MacTorrian tunnetaan, hänen miehensä ilmoitti silmää iskien.